

ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ, ЧЕТВРТОМ
И НЕДЕЉОМ

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИН.
ИЛИ 1 КРУНА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ
СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ И
ИНОСТРАНСТВУ

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати
Стеви М. Веселиновићу
проф. богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ
ПРИМАЈУ СЕ

РУКОПИСИ НЕ ВРАЉАЈУ СЕ

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У МАЋЕДОНСКОЈ УЛИЦИ
БР. 6

БРОЈ 10 ПР. Д.

УРЕДНИК: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ

БРОЈ 10 ПР. Д.

САДАШЊОСТ

— ПЕРСИЈСКА —

Свуд океан пусти граба,
Земљу и наш живот слаби;
Вал за валом морем јури,
А висином облак сурри...
Будућност је понор мрачни,
Садашњица чврсто стоји —
Њу живите, друзи моји!

Гора Каф се мрачно диже,
Врх му Анка небу стиже;
Ал' с врхова њених тавни
Прах ће вечни брег да сравни.
Где се згуби? Где је сада? —
Ништа вечно ми не знамо;
Садашњост је вечна само.

Лице т' као зора сија,
Коса као нојда тија,
Усна румен зоре сјајне...
Где су дани, нојце бајне? —
Све што живи у гроб пада;
Садашњица само стоји —
Њу појмите друзи моји!

к.

„ЦИГАНЧЕ“

(из збирке „Сити и гладни“)

— Јанко М. Веселиновић —

(наставак)

VII

Био је мркли мрак кад се кући вратила. Једнако је седела с Миленом и разговарала о њему, управо Милена је разговарала, а она само мислила.

— Гледај ти ове Циганке, па она се са свим одродила од куће! — рече јој отац кад је у собу ступила.

— Задржала сам се код Милене....

— Знам, знам, али и својој кући треба пожурити. И овде би се, сигурно, каквог посла имало — рече он као карајући.

А она саже главу на оде у запећак.

— Немој се крити тамо, него постави да се вечера — рече јој мати.

Она изиде у кујну да донесе судове. У свакој другој прилици она би се на овакав прекор горко заплакала; али сад, готово да ни на ум није узела. Махинално је узимала тањире, виљушке и ножеве, застрла сто и поставила их по њему. У њеној глави беше других мисли, мисли које немаху ничег заједничког с кућом и вечером. Она је гледала Гајића пред собом и слушала његову причу о лепој Дездемони.

— Што ти не једеш? — пита је брижно мати.

— Једем....

— Нашла се девојка увређена што сам је прекорео! — рече Стојадин — Е, моје дете, не ваља се бити тако лакосрд!

— Није — рече она. — Ја баш и јесам задоцнила и право је да ме караш! Него, онако, нешто ми се не једе.

— А да ниси болесна, дико? — упита је брижно мати и метну јој руку на чело. — Глава јој сва гори...

— Та нешто сам главобољна, али сам онако здрава.

— Да метнемо хладну крпу?

— Не треба, проћи ће.

— Мора да је назебла — рече Стојадин. Нека легне па је претрпај добро да би се изнојила.

Пави је то добро дошло, јер ће тада моћи остати са својим мислима, али не хтеде лећи пре него што распреди сто. А онда се спусти у постељу; мати је претрпа и утушка око ње са свију страна; ва-трица је пуккарала у пећи; попак је певушио своју тајанствену песмицу, а она се сва предаде својим саваријама. Као да је слушала Гајића како прича:

— Тишина. Само једна свећа гори. У дну позорнице постеља, и на њој спава Дездемона, као какав анђелак. Наједанпут уђе Отело, закључа врата; око му сева, а беона очна страшно одблескује од црна лица. Немирно хода по соби као раздражени лав у кафезу. Хода, хода тако, па тек приђе постељи, разгрте завесе и загледа се у њу.... Страшно! Оно лице пуно бола, а груди се надимају, надимају.... Наднесе се над њу и пољуби је.... Она се трже и

поче га дозивати по имену. „Дездемоно!“ — „Чујем, господару мој!“ — „Јеси ли се молила Богу?“ — „Јесам.“ — „Имаш ли још каквих грехова на души; ако имаш, моли се Богу да ти опрости!...“

Њу обли зној. Она је гледала страшну слику пред собом, гледала је како црне руке хватају за бело грло Дездемонино и страх јој обујми душу те зрисну колико је грло доноси.

Стојадин и Христина беху већ над њом. Јад на спопадне човека од оних њихових преплашених погледа.

— Дико! Душо! Очи моје!... Шта је?!...

Она је сва дрхтала као прут.

— Дај јој мало воде! — виче Стојадин, а сам грчи те тражи чашу.

Она сркну мало воде, виде оне њихове брижне погледе и дође к себи. Ухвати их обоје за руке, пољуби па рече:

Није ништа; сањала сам нешто ружно. Хвала Богу те није у истини!

Па се по обичају, прекрети и насмеши.

— Да идем ја по доктора! — рече Стојадин и поче тражити своју шубару.

— Не треба, тајка, не треба! Ево ја ћу да шавам сад.

Па ухвативши га за руку спусти се опет на постељу.

Отац јој глађаше косу а мајка миловаше руку, и то јој наведе сан на трепавице.

Али је слика Гајићева ни у сну не остављаше. Она је чула његов глас. Као с Миленом шета она по парку топчидерском, па застале код рибњака и ледају оне црвене рибице како се играју по бистрој води. Тек нечија рука паде на њезино раме. Она се окрете, а то он, смеши се па му чисто одблескују они бели, ситни зуби.

И, као узео је под руку па поведе. Милената, а они одоше. Она се окретала тражећи Милену, али јој он рече да ће је сам довести пошто је сакрије у један густ жбун. Њој је срце лупало, али му не могаше одолети; његов поглед везивао јој је језик те му не умеде речи прозборити. И ако је ишла с њим кроз неку густу честу; он је одишао гране рукама да она не би главом за њих акачила... И тако је изведе на неку рудиницу. Дно њих шума, густа, мрачна; овде онде тек проно по који сунчев зрак...

Он јој рече да седне, па седе и сам крај ње, као стаде је миловати по коси, и она осећаше неку пријатну драж у души од додира руке његове. — „Је ли да је лепо овде!“ — „Јесте“ — вели ју она. — „Ја сам баш често мислио да те овамо оведем. Не знаш како је лепо овако седети на зеленој трави у густој хладовини.“ И узео је за руку а стаде миловати, и она осети како јој опет полако теже руку као оно код Милене....

— Упали кандило, — пробуди је глас очев — а ти можеш мало прилећи, ја ћу седети код ње.

— Нека и ја ћу седети! вели мајка оцу и оде рипаљивати кандило.

Она хтеле да им рекне да лежу, али се уздржа и опет затвори очи да би вратила свој лепо сан.

VIII

Сутра дан је била потпуно здрава. Устала је прва и то весела из постеље. То расположи Стојадина и Христину и они беху расположени, и ако скоро целу ноћ не спаваху.

Спремила је и проветрила себе, зготовила до ручак, па пошто је све средила, узео рад и седе вести крај прозора.

Али, сад се навуче збиља на лице њезино. Осмејак као да ишчезе с лица и оно изгледаше некако слабуњаво и жалостиво. Међутим, срећом, нико на то не обрати пажњу. Христина беше у послу око ручка, а Стојадин отишао да донесе посла.

Могла је до миле воље да се преда својим мислима. И она заплива у њих, заплива као невеста пливач на дубину.

Око ње живот у дворишту; све је живо пролазило поред прозора где је она радила; неки сељаци протераше двоја кола дрва, што је купио онај кираџија тамо у дну дворишта; Маџарица Жужа пронесе пар ћурана; Ивко кројач однесе преко руке један пар одела некое што му је дао да оправу; газда од куће викао је на кираџије што не чисте олук, него му жандарм чита и прети да ће га јавити кварту — све је то пролазило поред ње, галамило, клопарало, али она нити је шта чула ни гледала. Њене мисли беху далеко, далеко од свега тога. Није чак ни о Гајићу мислила, то јест, пролетало је његово име по мислима њезиним, али је само пролетало, он не беше предмет о ком је мислила. Управо, њене су мисли летеле разуздано по целој васељени: све је она хтела и желела и опет не беше задовољна. Да јој је у томе тренутку пришао отац или мајка па да су је запитали: шта би желела — она, од силних жеља не би умела ни једну изабрати!...

Подно се приближило; рад је одмицао под прстима њезиним. Она је везла листак по листак и цветак по цветак ни сама не знајући како. Радила би она тако и дане и ноћи и не би умора осетила, само да је нико не узнемирује, да јој нико речи не проговори.

— Ала је вредна моја удавача! — рече јој мати ушавши у собу и погледавши ћерџев.

— Она се насмеши рекавши оно обилгатно: „а—ха!“ — али то јој отера све мисли и направи читаву збрку у глави њеној. И то је поче љутити. Љутила се на мајку, љутила се на своју судбину што је тако и толико несрећна да је нико не разуме.

У тај мах дође јој и отац. Прошавши поред прозора и видевши је он се још више расположи. Ведро чела ступи у собу; брк му се чисто смешило од задовољства.

— А шта ми ради моје Циганче?

— Она га пољуби у руку.

— А... вредно ти је Циганче! — рече Христина.

— Ако, ако, благо тати! Сви смо ми вредни, само кад Бог здравља да! Па како глава, боли ли?

— Не боли.

— Морала си ти назепсти јуче! Ама томе су криве и те ваше моде! Велим ја: утопли се ти, дете, окај се ћорава посла — али куд ћеш ти!.. Ко је до сад ћоравај квочки надробио! Деде, пиле моје, дај-де тати једну ракијицу па да се руча!

Она виде да сад од рада више нема ништа, зато остави ћерџев, покри га чистим убрусом па оде да оца послуша.

— Христина! Ове ћу ти недеље имати доста посла. Ваздан неких поруџбина! Да Бог поможе! Нема ти, брате, ништа без ових наших сељачких газда! Бога ми! Па још веле газди: „Ја хоћу да ми то мајстор Стојадин сапије. Слатко сам понео оно што ми је год он сапио!“ До душе, ја, брате, и радим! Не дам ја ником да ми руке нагрди!

Пава му принесе чашицу ракије, он скиде шубару, баци поглед на икону, па се прекрести:

— Помози благи и јаки Бого, и света славо моја!

Па испи чашицу једним прекретом руке на душак.

Пава узне постављати сто. Отац је мало задиркиваше, као ово некад, вукући је за нос или за уво. То и њу расположи, те седоше сви задовољни за ручак.

По ручку Стојадин се диже да кроји, а Пава оде да матери помогне судове опрати. Брзо су биле готове, и док Христина још нешто успремаше по кујни, Пава опет заседе за посао.

Тек је села а дође Милена.

— Дошла сам да те позовем.

— Па ево, у послу сам.

— Понеси посао. Доћи ће г. Гајић. Казао ми је отац кад је на ручак ишао да ће, чим из канцеларије изиђе, доћи.

Пава осети како јој нешто закуца у грудима и сву је обли румен. Па да би сакрила забуну рече:

— Не знам хоће ли ми мајка дати.

— Па да је питамо! Тетка Христина! Тетка Христина! Хоће ли Пава ићи са мном?

— Али ради...

— Чуда Боже! Нека понесе рад. Зар сам ја једанпут с радом овде долазила.

— Па не браним.

За тренут ока беху готове. Пави су сјаје очи од неке жудње. Пољубише Христину у руку па скоро касом одоше. Свежина зимскога дана чинила је, те још више поруменише ови пупољци.

(Наставиће се).

ХАЛНЕОВА

Године се губе и долазе,
Све се живо хлад до гробу креће;
Само љубав у мом срцу живи,
Не нестати неће!

Једном бих те још видети хтео,
И пред тобом на колена пасти;
Умирући: „жено, ја те љубим!“
Хтео бих ти касти....

Београд.

Влад. Станиславскић.

ГДЕ ПОМОРАЊЕ ЗРУ

од
Н. А. ЉЕЈКИНА

(наставак)

XI

— Одоше ми два златника, као да их никад није било! Доста је! Да продужим, могао бих озако све избити, рече Коњурин одмичући од стола.

— И мени дигоше осам франака, додаде Николај Иванович. — У први мах довољно је.

— У први мах? Не, не намами ти више мене овкоњима! Шта мислиш болан: два златника! То ти је шећер рубља.

— Ех, као да код куће ниси и више губио на картама.

— Карте и коњи! Шта ту има заједничког? Тамо игра темељита, истинска; а овде — права дечија играчка. Не, нећ иде до ђавола! Не било је да Бог да!... Ви сте меземљаче, дужан дванаест франака. Дванаест пута сте ортачили са мном, обрати се Коњурин „капетану“ Валерију.

— Радо бих вам то вратио, али, знате, дошао сам данас без новца, одговори овај. — То јест, узео сам новаца само за билете и за пут. Чим се први пут сретне вратићу вам, даћу и ово што сам изгубио, даћу и за ручак. Колико сте ви платили, Никола Ивановичу?

— Доручак? Вреди ли о таквим ситуацијама трошити речи? одговори овај.

— Али, допустите... Дружба је дружба, а рачун рачун. Не, ја ћу вам се одужити кад се видимо или још боље, донећу вам у гостионицу. Где сте одсели?

— Ви ћете нас тиме увредити... Ја нећу то примити. Зар ја једва дочекао, да у овој туђини нађем рускога века, и ви одједанпут одбацујете мој хлеб и со! Остаје се, и не говорите ми о томе.

— Е, мерси.

— Глаша! Шта је с тобом било? окрете се Никола Иванович жени.

— Замисли, добила сам два франка. Не, ја морам оиграти. Видела сам, да срећа иде на руку дамама. Знате ли ону са чвором на челу? — Та је више од недељинара добила. Ваља ми играти. У осталом, вечерас ћу опет овде доћи.

— Вечерас идите у касину, саветује „капетан“ сиљевић.

— А шта је то касина?

— Оваква иста сала; и тамо такође играју у конјезелезницу. Осим тога, тамо се даје концерат, тамо певачи играју. Касина, то је дивна зимска башта... Није да одавде... Знате, где су они многи дућани; ви сте сигурно прошли поред њих, кад сте ишли овамо? Можете и запитати, свако ће вам то показати. Само упамтите: „Касина“

— Шта имамо да памтимо. Ја и онако знам. У Паризу смо такође ишли у касину на бал; тамо смо се бајали једно на друго стриженеом хартијом. Ах, „капетане“ Васиљевићу, то је био интересан бал! Бал, у част Црвенога Јоса. На сред сале висе првен нос, три аршина дугачак, сва публика беше такође с црвеним носевима. А даме, нате ли, играјући, ногама главу дохитају.... говораше Глафира Семјоновна.

— Како да не знам, одговори „капетан“ Васиљевић. — И овде праве такове балове. А те игре се зову: канкан.

— Е, е... Разуме се, у Петрограду би неприлично и тидно било женама да гледају такве игре, зато, што и сами нате какве ту женске играју; али овде, у иностранству, о ме познаје? Ама баш нико. А осим тога, нисам сама, а идем с мужем.

И компанија се одвоји од стола, где се игра у коње.

— Е, куда ћемо сад „унутити своје стопе?“ пита Николај Иванович.

— Па, ви још нисте видели другог стола, где се игра у железницу, одговори му „капетан“ Васиљевић. — а је игра много забавнија. Ено стола.

— Не, не! Нек иде та игра бестрага! развика се Коњурин. — И онако сам оштећен са два златника, па ко опет приђем, отићи ће још три.

— Али, само да видите како играју.

— Лено; али за та два златника, што сам овде шћеро, моја жена би могла купити себи сијасет корисних ствари.

— Све једно, Бога ти, Иване Кондратијевићу, нисмо ми овамо дошли да видимо све што је интересантно, све му Глафира Семјоновна.

— Знаш ја то гледање! Срце није камен, па кад дођеш, мо да гледаш!

— Онда ћемо ми сами, Никола Ивановичу, отићи да ко видимо; а ви останите. Хајдемо Никола Ивановичу, идемо „капетане“ Васиљевићу.

— Са задовољством.

И „капетан“ Васиљевић услужно понуди руку Глафири Семјоновној и они, готово у трку, одоше на други крај где се за зеленим столом играло „у железницу.“

— Баш је овај трговац, познаник ваш, ужасно глуп век... шану „капетан“ Глафири за Коњурина. — Ама, касно глуп!

— Ужас, ужас... одобрава му она. — Повели смо га иностранство; али се јако кајемо. Никако се не може терати. Најглупљи трговац!

— Ето и ви сте од трговачког сталежа, како рекосте; и верујте, ја сам отиш помислио да сте грофица. — Елим у себи: „биће да је некаква грофица.“

— Мерси вам! осмехну се Глафира Семјоновна, па кетно упиљи очима и јако стеже руку „капетану“ Васиљевићу. — Ја сам другог кова: учила сам се у пансиону је Доручкинове; три другарице ми беху ђенералске ери.

— Тако, тако... Погледам ја: ваша углађеност, углађеност господска, племићска.

Они приступише столу. За њима је трчао Николај Иванович. Иван Кондратијевић се такође нашао ту и ако казао, да неће гледати игру у железницу. Овај сто беше што дужи и виши. По сред овога удешен беше механизам: шине и по њима јури мали воз са локомотивом и не-

коликим вагонима. Шине су правиле круг, на коме овде беху натписи: Париз, Петроград, Берлин, Рим, Лисабон, Лондон, Беч. Простор између њих беше подељен на неколико делова и означен цифрама. Побочно од круга зелена чоха беше испартана на квадрате и у тим квадратима беху исписана имена градова, као и на кругу. Беше ту четвороугаоника с натписом француским: „парна, непарна, бела, црвена!“ Они што играху стављали су у те четвороугаонике своје новце. Круг којим јури железница, чуваху два човека: један је кретао механизам, други је прибирао новац и издавао добитке играчима. Пред њим, беху сложене сребрне монете од једнога, два и пет франака.

— Где, овај засео као Јуда са сребрницима! рече Иван Кондратијевић на ухо „капетану“ Васиљевићу.

— То је касир... „Држи“ банку.

— Прави Јуда, и риђ је онако исто...

— Ова је игра много интереснија, говорио је „капетан“ Васиљевић. — Што је главно, овде се може ставити и један динар.

— Значи: „свакоје дајаније благо,“ узима се све што будале ставе, промрмља Коњурин.

— Затим, разноврсније је стављање новца. Можете ставити на који хоћете град: на Париз, на Петроград, на Лондон; на онда можете метнути на пер, или енпер, то јест: на парну, или непарну; и по врх свега — на белу, или црвену.

— Ах, како је то интересно! узвикује Глафира Семјоновна. — Разумеш ли, Никола Ивановичу? Ова је игра интересантија, него она „у коње.“

— Ваља све добро прегледати, матушка, па ћу онда доћи до тачке, одговори овај.

— Faites vous jeux, messieurs et mesdames! (Изволите, господо и госпође!) — викну банкар мрачно и направи врло озбиљно лице.

У четвороугаонике стадоше сипати монете од једнога, два и пет франака.

Онај други човек дарну механизам и пусти воз. Воз јурну по шинама.

— Чекните да и ја метнем где-год један франак! рече Глафира Семјоновна и пружи столу руку с монетом.

Банкар опази њен смер, пружи лопату на дугачком држаљу, да отклони новац и подвикну.

— Rien ne va plus! (Не може сад!)

— А зашто он одбија мој новац? запита Глафира Семјоновна зачуђено.

— Не иде сад... Воз се зауставља. Идући пут ставите, одговори „капетан“ Васиљевић.

Воз стаде код Лисабона.

(наставиће се.)

НЕОДЛУЧНОСТ

— В. Васиљев. —

Било ми је 20 год. кад сам свршио курс на миланској политехници. Остао ми је само да положим и последњи испит из Хемије. Тада се нисам ни мало плашио, — био сам најбољи ђак и ја сам преко директора закључио

уговор са притежаоцима мануфактуре близу Александрије — браћом Бонели, и то на три године као помоћник инжињера који је управљао заводом. Пун наде и здравља гледао сам радосно у своју будућност: никакве бригае нису мучиле моје срце, никакве мисли нису узнемиравале моју главу. Хтело ми се да живим, за то што је животом била пуна свака жила мога организма, хтело ми се да радим, јер сам и сувише осећао своју снагу.

Драга моја мајка! Како се обрадовала кад сам улетео као бомба — сутра дан по последњем испиту — у нашу пријатну кућицу на језеру Комо, где је мој отац имао леп и обилан воћњак. Боже мој, како је то било давно! Седа носом покрива сад моју главу; цело ми је пуно бора, а све ми се чини као да још чујем онај мио узвик: *Santa Maria vergine*, — то је Луиђи! Сузе радости; тепања и угађања на све могуће начине! Какве пријатне успомене!

Поред тих успомена, често потпуно нејасних, поред масе лица, која ми излазе пред уображењем најјасније од свију, јавља ми се кудрава главица с чудним дивним очима које непрестано у мене гледају.

У осталом, по реду.

С њом сам се познао на недељу дана по моме доласку у Комо, на балу код варошког синдиката. Отац њен био је поитаљени Немац, — трговац свиле, а мати права Наполитанка.

Звали су је Дином.

Је ли била лепа?

Сигурно да јесте! И за мене тада није било друге лепше, па и целог свог живота, — рекох целог свог живота за то, што сам ја сада старац који је једном ногом у гробу — не сретох правилније и симпатичније лице и дражни и дубљи поглед. Бејаш се заљубио до лудила *razzamente*, као што говоре у нас у Италији.

Љубичасто небо и природне лепоте моје отаџбине, Алпи с њиховим тајанственим чарима, азурна боја језера Комо, где сам се некада с највећим задовољством бавио риболовом, све сам то заборавио, све ми је изгледало ништавно у сравњењу с Дином. Само весело сунце које је залазило, чинило ми се да је само за то, да би могло осветлити њену плаву косу, да би могло погледати у њене лепе очи и пољубити њена ружичаста уста. Разумљиво је што ми није било ни мало дуго време. Дани су летели као сахати. Лежући да спавам срећан, сећао сам се тек минулог дана; а ујутру устајући, тражио сам начин како би се опет видео с Дином. Тако је прошла већа половина мога распуста.

На крају месеца августа, дошао јој је њен брат од стрица из Германије. Плаве косе као и она, леп и весео младић, — који унесе много весеља у наш заједнички живот. Али за чудо, осећао сам неко непријатељство према њему.

Од његовог доласка учесташе наше шетње по шуми; вођа нам је увек био Динин отац, — члан друштва алпиниста. Нарочито сећам се кад смо се пели на брда *Бенерозо* (*Beneroso*) — *С. Салватор* и *Јунг-Фрау*. Тада још ништа није било удешено, него су биле потребне добре, лаке и здраве ноге да би се могло попети на врхове.

Колико сам пута за време спуштања помагао сињорини Дини, и чинило ми се да јој је моја помоћ била пријатнија, него услуге њена кузена.

Последњи пут кад смо правили излет на *Јунг-Фрау*,

ми се сви заустависмо на по пута при силажењу. Већ је било прилично доцкан; последњи зраци сунца осветљаваху снежни врх планине. Чинило се као да зрачни Феб не ће да се растане са земљом и шаље лепотици *Јунг-Фрау* свој опростајни ватрени пољубац. Друга мало нижа брда као да се беху натмурила, пакосна на своју лепотицу. Сваки од нас мање или више труђаше се да покаже своје усхићење, а ја се нагох Дини и прошапунтах: „Кад би ја био Феб, а ви *Јунг-Фрау*, ја не бих остављао земљу ни за тренутак“. Слаба румен, обрт главе на другу страну од мене, био ми је одговор. Кад смо се спуштали с брда готово у сами мрак ја сам се старао да будем у близини Дине, која је једнако застајкивала. Склизнув се на једној стрмој стазици, она као да ми паде на руке... главе нам се ударише и не знам како се то деси, ја је пољубих у образ. И сад не могу себи тачно да одговорим шта је после тога било. Чинило ми се као да ме је онда одгурнула; чуо сам као неко уздржано јецање, а можда и смех. Не окрећући се она побеже напред, ја машинално пођох за њом; у глави ми мисли летијаху без свезе и неки глас ми непрестано говораше: „брзоплете“. Целога нута у дилижансу она је ћутала и избегавала моје погледе. Шта ти нисам размишљавао и како нисам осуђивао сам себе целу ту ноћ преврћући се по постељи. У јутру сам већ био решен. У скоро се опростим с мајком, напишем оцу писмо, који није био онде, и као да сам био позван телеграмом, отпутовах у завод. Било ме је срамота да изађем Дини пред очи, после онога што се десило на брду.

Кроз шест месеца ја добијем позив за Динину свадбу с њеним кузеном. Ја не одох изговарајући се на болест директора фабрике и на журан посао који имам.

Прошло је девет година од како не имадох никаквих вести о мојој лепотици. Муж је одвео у Германију. Рана моја беше залечена, проводио сам весео живот, предавао сам се и Венери и Бахусу; али често у сред какве пијанке, чињаше ми се као да ме гледају прне очи с познатим изразом и на мах се растрезним и напустим друштво. Да се оженим за то време некако ми није испало за руком; — не нађе се ни једна девојка, која би ме колико толико заинтересовала.

Једном беше, — као да је сад, тако се сећам, — облачан новембарски дан; — добијем од оца писмо, у коме ми између осталог јавља да се Дина вратила својој породици као удовица, јер јој је муж погинуо при некој железничкој катастрофи. Као да ме беше врућа жеравица опекала! С душе као да ми спаде оно време од девет година; срце ми закуца поново само за њу, а крв у жилама удараше као да ми хтеде рећи: „њој, брже њој!“

Сутра дан већ бејаш загрлио моје старе, а после једног сахата био сам код Дине. Како је била лепа у црнини! Правилност њена лица, очи и необична — окружена плавом косом — глава, показиваху се рељефније у тамном оделу. Фигура јој је била развијенија, покрети више пластични. „А, сињор Луиђи, како ми је мило што вас видим! Ви сигурно мислите да сам вас ја са свим заборавила за ових девет година и ако нисте ни гласа о себи дали!“ Ја сам стајао ћутећи и гледах је тако стално у очи, да се она нанослетку збуни, показа ми руком да седнем и нагнув се дечку од 5—6 год. црнокосом, као прави Наполитанац, — рече му нешто на ухо. Поче се прилично натегнут разговор. Отргнувши се мало од забуне, оживех, почех се

сећати прошлости: наших петља, вожње на чамцима и т.

Сваки пут кад сам споменуо случајно име њеног мужа, очи јој би се напуниле сузама. Посете се тако продужише. Разуме се, ја сам ишао њој често, у колико је то дозвољавала пристojност. Наши стари живели су у пријатељству, па за то нису биле чудне моје честе посете.

Колико сам лепих вечера провео код ње, пијући дивно вино „Lacrime Christi“, колико ми је пута исповест била на устима. Али ја се уздржавах бојећи се да је не увредим, да се не покажем неделикатан према њеној жалости. Малишан се беше навикао на мене и заволео ме као оца. Име му је било као и мени — Луиџи. „То ми се име врло допада.“ — рече ми једном случајно његова мама. —

Час сам одлазио за послом, час сам се опет враћао у Комо, једном речи живео сам једнако у послу, осећао сам се врло добро и био сам срећан. „Да је просим“ — напустио сам кад прође година жалости.

На несрећу моје газде желећи да прошире свој рад, намисле да подигну око Неапоља фабрику чарапа. Ја сам морао да идем у Енглеску да купим машине, а затим да одем да их сместим. То ми је заузело седам до осам месеца. Ја сам био у преписци и са својима и са Дином. Преписка је имала пријатељски карактер. У једном свом писму рече ми о доласку некога лекара из Милана, врло паметном и занимљивом човеку. После неколико писама већ ме је питала за савет односно нове удаје, јер је доктор проси, — додавши да јој се он допада, да, разуме се, љубави нема, али да се она нада да ће проживети с њим спокојно до старости; а главно је што тиме даје доброга и образованага оца своме Луиџу.

Како је било тешко читати те врсте! Шта је она хтела тиме рећи, тражећи савета од мене? Значи ја сам само за њу стари пријатељ, ништа више?!... Да ли би могао да јој вишем о својој љубави, да је замолим да причека с решењем? Не би ли то значило присиљавати њену вољу? Он се њој допада, он ће бити користан њеном сину.. а ја? Не, ја се не реших да јој предложим себе. Написах јој хладно писмо с подвученим речима, „кад вам се он допада, кад је потребан вашем сину“.....

Проклета неодлучност!

Још је десет година прошло.

Родитељи моји беху помрли. Живот ми је текао некако гдуно, без интереса, без циља. Вршио сам свој посао, добијао сам награду, из досаде сам трчао за балеринама у Неапољу, чак се у мало због једне не тукох; једном речи живео сам животом безбрижно човека.

Телеграм из Милана отргао ме је из тог живота. Извештавао ме је муж Данин, да је она на смрти болесна и жели мене да види. Запаљење плућа сатрло је.

Застао сам је на неколико сахата пред смрт. Како је била слаба! Остале су јој једино очи, које су постале тамне и дубоке, дубоке....

Плачући клекох поред њеног кревета и приближих се њеној готово прозачној руци.

— Како сте нервозни? Зашто плачете? Ја сам вас позвала да вам кажем једну моју заветну мисао.... Тада се нисам могла решити, а сад, онај који умире све може. Ходите ближе.... Ја сам целог свог живота сањала да будем ваша жена!....

Сад ја седим на балкону моје виле код Неапоља, гледајући лађе и барке које пристају и одлазе из неапулског пристаништа; низ лице ми теку сузе, а у глави ми непрестано мисао: зашто се нисам решио?

С руског Дар.

КЊИЖЕВНОСТ

„Јованка“. Позоришна игра у 3 чина од Бјерна Бјернсона¹⁾

У једном скромном стану у удаљеном крају вароши Кристијаније, становала је породица покојног мајстора Силова. Ту живљаше мати, два мушкарчића — од 6 и 12 година — и кћи Јованка. Сиромас мајстор Силев, који је дуго година боловао, није својој породици ништа оставио, само својој кћери, својој љубимици, оставио је у аманет свој једини иметак — своју љубав ка музици. Музика данас по великим варошима није увек уметност, т. ј. природна својина извесних људских створова, којима је Бог или Провиђење још у колевци рекло: „ти ћеш бити музичар.“ Хиљадама младих људи и девојака спремају се за учитеље и учитељице музике знајући, да ће цео свој век провести са скалама; па ипак их то не одвраћа од учитељског позива, и они остају весели и добре воље. Срећа и задовољство њиховог живота зависи од броја ученика, од тога, колико ће пута дневно једну исту скалу поновити; за њих је музикални инструменат оно што је ковачу чекић и ковач, кројачу игла и напретак. Њима је музика занат од кога живе, она им лежи у претима а не у срцу, и баш е тога се и не осећају несрећни. Али тешко онима код којих је ово обратно, који су још као малена деца ослушкујући у сваком шумњу, у жубору потока као и у хуци таласа, распознавали чаробне звуке и умилне мелодије, а судба их приморава да цео свој век, своју младост проведу у понављању скала. Тешко онима, које чар музике вуче горе у васиону, у плаво звездано небо, а борба за насушним хлебом их држи везане за прашињаву земљу. Врло често, пролазећи око повоћи кроз мирне и мрачне улице неког забаченог великоварошког краја у једанпут застајете и ослушнете: кроз малени прозорчић, тамо горе под кровом зграде пред којом сте застали, продиру до вас тихи звуци клавира или виолине, тако тихо као да се лунеж приближио инструменту па му краде његове најлепше, најумилније мелодије. Ви слушате те тихе жалосне звуке, а нешто вам се у грудима стеже, и ви, који иђасте до тада весело звиждујући, постајете наједанпут тако жалосни, да би најрадије сели на тротоар па слушали и плакали. А тамо горе, за клавиrom или с виолином у руци, седи неко коме је Провиђење рекло: „буди музичар“, а судба: „учи децу музици.“ Ти тихи, жалосни звуци, то је плач којим тај несрећни створ оплакује своју судбу, своју несрећну младост, која му тако жалосно пролази; оплакује своју љубав к музици. А ако га боли за тренутак обрхвају те му инструменат јасније забруји, онда се на противној страни отвори прозор и ра-

¹⁾ Износимо пред читаоце „Звездине“, приказ и критику најновијег дела младога Бјернсона, сина великог и чувеног норвешког писца Бјернстера Бјернсона. Ова је позоришна игра први пут одиграна почетком овогодишње позоришне сезоне на позорници берлинског позоришта: „Deutschen Theater.“

нав глас потресе ваздух у коме се тужно-умилни звуци још ледујају: „Какав је то безобразлук те се не да људима спавати?!“ — Раскалани и развратни Касанов вели на једном месту у својим мемоарима: „За младог генијалног човека нема веће несреће но кад му судба наметне глупака за претпостављеног.“ Али ја мислим да је још већа несрећа бити млад генијалан уметник па морати учити децу уметности. Између мојих професора био је један познат вајар који нам је предавао моделирање; једног дана наишли су га у школском нужнику — обешена. Други један — машински инжињер — који нам је предавао основе алгебре, полудео је и наскоро умро. Људи су се чудили њиховој смрти као што се ја данас чудим како многе њихове колеге... живе. —

Са породицом покојног Силова становао је и стари ујак, т. ј. брат покојников, и теолог Отар Бергхајм, Јованкин вереник коме је покојник на самртној постељи поверио своју љубимицу. Да ли га је Јованка љубила? Није га мрзела, а то многе младе, невине девојке сматрају као довољан разлог да драговољно ступе у брак, па тако и Јованка. Јованка је од оца наследила не само знање но и љубав к музици; материјално стање њене породице натерало је њу да се овим знањем користи, и она постаде учитељка музике. За овај је позив довољно знање музике, љубав к истој је обично сметња при вршењу дужности, врло често од кобног утицаја на судбу учитељеву, али увек узрок незадовољству. Деси ли се ово човеку, онда ово незадовољство увек избија на површину: код слабих карактера у виду резигнације, која се врло често свршава у *delirium tremens*-у, самоубиством или у лудници. Чврсти карактери обарају све сметње, кидају све везе које их везују за тај њима несносни позив, па чврстим корацима хитају у суверет својој машти, уметничкој слави. — Шта се са младом девојком, у којој се љубав к уметности пробуди, дешава, то је психолошки проблем кога данашње друштво још није решило. —

Јованка се по цео дан мучи са децом и скалама; после свршених часова хита кући да седе за свој мали стари клавир, да се вежба, да сања, да композира; али узалуд. Несташна, распуштена браћа не дају јој мира; њихова дрека и лупа потресају јој нерве и буде је из њених — њојзи тако потребних, њеној околини неразумљивих — музикалних саварија. Зар није доста свирања на часовима? пита се у себи њена мати, зашто се не одмара? Отар, њен вереник види дубље, али баш због тога што види, не одобрава њено вежбање, јер осећа у себи да девојка, којој је љубав к музици све, не може бити никад жена какву он себи замишља и жели, и с тога се та љубав у њој мора пошто пото уништити. Отар не презире, не мрзи музику, напротив он осећа њене чари; али је он један од оних какве данашње друштво на хиљаде броји, који уживају у уметности а презиру вештаке. У нашем друштву има много и много људи који уживају у музици, у певању, у позоришту, али који се ужасавају при помисли, да им жена или кћи буде певачица, свирачица, или глумица. Ови људи нису ни лицемери, нису ни глуци, но су просто верни представници тако званог грађанског морала, који љубав к уметности код жене сматрају као пронаст женске чедности; морал, који унапред сваку уметницу осуђује као жену која је морално пала. Овај је морал, или тачније предрасуда, једна од највећих препрека психолошком развићу женског

пола, препрека коју је само чврст женски карактер кадар уклонити с пута; а Јованка је била слаб карактер. Она је васпитана онако како се васпитавају све кћери поштених породица средњег сталежа; васпитање, чији је плод неизмерна љубав родитељима и поштовање истих, али поштовање које се идентифицирало са самодрицањем. Самодрицање, пожртвовање кћери у корист родитеља, љубавце у корист мужа, матере у корист деце, доиста је врло велика врлина, али врлина која је код жена скоро увек и слабост. Јованка је била добра, послушна кћи, и као таква постала је добра вереница али колебљив, слаб карактер. Када се у животу једне жене — било удате било девојке — појави моменат који јој пружа прилику да се ослободи душевног ропства у коме се она, као и све њене друге данашњег друштва, налазе; тренутак који јој пружа прилику да разбije предрасуду, коју данашње друштво назива моралом, онда она готово увек тај моменат из малодушности, из страха, пропусти. Само ако тај моменат стоји у тесној вези са њеном љубављу, онда га она не пропусти, онда нестаје страха, и за њу јавно мњење са његовим моралом не постоји.

(свршиће се)

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Понизна експериментална хемија. — Хемичар *Тенар* држао је пред херцегом орлеанским предавање о експерименталној хемији, у којем, дубоко поклонивши се, рече и ово:

— И тако ће оба ова гаса *плати част*, да се пред вашим краљевским височанством помешају.

*

Трагична судбина једног малог детета, које је страдало због претеране памети своје и туђега немилосрђа.

У првој половини прошлога столећа живело је кратко време у Либеку чувено „чудо од детета.“ Кристијан Хенрих Хајнекен, и, својим ванредним даром и многоструким знањем, привукло на се пажњу свега образованог света тадашњег. Кристијан, назван „Либечко чудо од детета,“ рођен је 6 фебруара 1721, као син једнога сликара. Неки шлески племић, Шенајх, који је становао у кући, Кристијанових родитеља, први је открио код детета, које је већ у десетом месецу говорило, чудновату моћ лакога схватања. Он одлучи, да дечиње дарове систематски изобрази; последице његове наставе беху нечувене. Дете, тек што је навршило своју прву годину, било је у стању да исприча све библиске приче из пет књига Мојсејевих; а у четрнаестом месецу свом познавало је већ и садржину Новог Завета.

Затим је прешао његов учитељ с њиме на изучавање светске историје, у којој је млади ученик, после године дана, био као код своје куће. Осим тога био се познао са географијом, потребном за стару историју, и узгред научно око осам стотина латинских речи.

После толиког напрезања било је са свим природно, да се дете од две и по године у октобру 1723 год. веома разболи и да за дуже време падне у постељу.

Али одмах по његовом оздрављењу буде настава поново предузета и тако форсирана, да је Кристијан свршетком своје треће године могао тачно читати немачки и латински.

У четвртој години научио је он првенеу историју и око осамдесет псалмама, као и две стотине прквених песама, које је све могао и певати.

Ма да је овај мали научник нову тешку болет морао претурити преко своје главе, закључи његов учитељ ипак — свакојако само и снамером, да пропарадира са спремом свога ученика — да још исте године отпутује с њиме у Копенхаген, и да га тамо представи краљу. У јулу 1724 буде тај пут одиста предузет; после бурне пловидбе, при којој и Кристијана спонадне морска болест, а он, и покрај тога, није могао пропустити, а да не поутеша болесне сапутнике казивањем псалмама и латинских изрека — приспе учитељ и ђак у Копенхаген. Али су тек деветога септембра могли изићи пред краља.

После брижљиво изучене и течно изговорене поздравне беседе, буде мали Кристијан подвргнут дугоме испиту (од 2 часа), при чему је својим многостраним знањима све слушаоце веома изненадио.

После овога су следовале многе аудијенције код краљевских принчева и принцеса, тако да се малиша, по повратку у Либек, осећао потпуно исцрпен и ослабљен.

Али су му ипак предстојала нова напрезања; у колико је пређе у своје месту рођења остао неопажен, у толико се више сад, после путовања у Копенхаген, дигоше сви отмени кругови градски, да се познају са „чудом од детета“. Испити су следовали један за другим. А толиким пштрапацама слабуњаво дете не беше дорасло; он паде по трећи пут у тешку болест, којој најзад и подлеже 27 јуна 1725 год. у млађано доба од четири године, четири месеца и двадесет и једног дана. —

Једино, што у току свога краткога живота није могао научити, било је писање; његови претићи беху и сувише слаби, а да би могли пером водити.

За време целог свог живота није никад јео чврста јела; млеко његове верне дојиље остало је његова једина храна до на неколико недеља пред смрт. У последње време давато му је кашиком нешто кравља млека и чорбе од пива; али на чврсту рану и жвакање није се могао никако навићи.

Ј. —

*

Домаћи лек. Славног берлинског лекара Харма позове једна дама која је патила од главобоље, и упита га сме ли да меће кисео купус на главу. „Можете — одговори овај, али метните онда и једну кобасицу по врху“.

◆◆◆

ВЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Уредништво је добило на приказ:

„*Dubroynik*“ календар за просту годину 1889, уредник А. Фабрис, цена 40 а с поштом 50 новчића. — О овом ваљаном календару проговоримо опширније и приказаћемо га, а за сад обраћамо пажњу наших читалаца на њ, препоручујући га као ваљану књигу. Нарочито напомињемо да је *Дубровник* окупио око себе све што ваљано пише, а да је тако, уверавају нас имена: Змај Јова, Сима Матавуљ, Др Милан Решетар, Шантић, Ђоровић и др. Сем свега има и неколико лепих слика.

*

Поп Ђира и Поп Спира, написао *Стева Сремац*, издање Српске Манастирске Штампариие, (прештампано из *Бранкова Кола*). Цена 2 динара.

Близу 30 штампаних табака! Ретка, веома ретка појава у нашој грошићарској књижевности, и само то би било довољно па да књигу препоручи. А кад још знамо да је писац, Стеван Сремац, аутор *Ивкове славе*, и кад знамо да је Сремцу живот Срба Војвођана до ситница познат, — онда, мислимо, да није потребно препоручивати, тим пре, што ће читаоци за 2 динара добити и онако лепо и угледно издање, како само уме дати карловачка манастирска штампарииа. О овој књизи проговоримо у нарочитом реферату.

*

У Београду се састао један одбор за издавање ваљаних приповедака из наше и страних литература. Циљ је томе издању да потисне петпарачку књижевност која обично сваким чудом части нашу публику што чита. Одбор ће издавати сваких 15 или 20 дана по једну свеску у којој ће бити по једна или две приповетке, слике, новеле или скице, и то ће изићи целе, никако у наставцима. Та ће библиотека носити наслов *Веселе вечери*. Цена свакој књижици биће 0.50 динара. Власник тога предузећа је Штампарииа Светозара Николића.

Желимо успеха овом предузећу.

◆◆◆

ИСКРИЦЕ ДУХА

Човеку је урођено, да мрзи на оне, — које је увредио.
Тацит.

*

Нашто ми пријатељ, који се мрдне, чим и ја главом кренем, кад то већ боље од њега чини моја — сенка.
Плутарх.

◆◆◆

Продавци могу добити „Звезду“ код Данила Романовића.

САДРЖАЈ: „Садашњост“ (песма) — „Диганте“ (наставак) — „Хајнеова“ (песма). — „Где поморанце зру“ (наставак) — „Несдлучност“ — „Књижевност“ — „Занимљивости“ — „Велешке из књижевности и уметности“ — „Искрице духа“.

Власник Ст. М. Веселиновић. Штамп. Св. Николића об. венац бр. 2. — БЕОГРАД. Уредник Ј. М. Веселиновић.